

Г. М. Мороз

викладач Лінгвістичного центру факультету іноземних мов
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ГАЛУЗІ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ – ПЕРЕДУМОВА УСПІХУ НА СВІТОВОМУ РИНКУ ПРАЦІ

Статтю присвячено аналізу формування конкурентоспроможності майбутніх фахівців фармацевтичної галузі, яка спирається на створення таких педагогічних умов у процесі професійної підготовки у закладі вищої освіти, які послугують передумовою успіху на світовому ринку праці.

Виявлено, що ці умови існують для розвитку інтересу студентів до навчання для кваліфікованого оволодіння своєю професією (для цього необхідною умовою є оволодіння професією на основі системи професійно орієнтованих знань); для формування у студентів професійних умінь і якостей на рівні інновацій (для цього необхідною умовою є включення в професійно орієнтовану діяльність із метою розвитку професійних якостей і умінь); для формування конкурентоспроможності, компетентності у майбутніх фахівців фармації (для цього необхідною умовою є організація пізнавальної рефлексії). Висвітлено основні напрями підвищення конкурентоспроможності майбутніх фахівців фармації. Визначено внутрішні і зовнішні суперечності, що містить окреслена наукова проблема. Виокремлено концептуальні засади розвитку професійної конкурентоспроможності майбутніх фахівців у процесі професійної підготовки. Досліджено, що конкурентоспроможність фахівця визначається ступенем задоволення потреб споживача робочої сили, які виявляються у професійній діяльності. Конкурентоспроможність фахівця – це переваги конкретного фахівця перед іншими фахівцями, які виконують аналогічні трудові операції у вияві якостей, властивостей, результатів власної трудової діяльності, найбільш значущих для забезпечення лідерства підприємства, закладу, фірми, організації, де він працює.

Ключові слова: конкурентоспроможність майбутніх фахівців фармацевтичної галузі, педагогічні умови, Світовий ринок праці, фахова сутність конкурентоспроможності, внутрішні і зовнішні суперечності.

Постановка проблеми. Питання формування професійної конкурентоспроможності майбутніх фахівців фармацевтичної галузі є надзвичайно актуальним, оскільки сучасний ринок праці потребує кваліфікованих конкурентоспроможних фахівців. Це вимагає від вищих навчальних закладів підготовки конкурентоспроможного молодого фахівця.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема конкурентоспроможності в процесі професійної підготовки висвітлюється у межах економіки, філософії, соціології, психології, розуміється як процес руху особистості у суспільстві у працях Є. Євпилової, Н. Журанової, Н. Корнейченко, Д. Котікової, Е. Зеєра, В. Мезінова, О. Потапової, О. Романовської, Ю. Завалевського, Ж. Шуткіної та ін. Конкурентоспроможність зумовлюється високим рівнем професійних знань, володінням професійними вміннями та прийомами, ефективністю та якістю її застосування у виконанні професійних завдань. Прогностичні напрями професійної підготовки фахівців фармацевтичної галузі України були розкриті в працях В. Сліпчука, А. Хатько, С. Огарь, І. Бобкової, Л. Варлахової, О. Ільєнко.

Конкуренція визначається як продуктивна взаємодія суб'єктів, діяльність яких пов'язана однією метою, досягнення якої можливе одним із конкурентів на ринку праці і послуг. А конкурентоспроможність є природними потягами людини до самоактуалізації і самопрезентації. Таким чином, конкурентоспроможним можна вважати фахівця, який усвідомлює через рефлексію необхідність постійного самонавчання, який має бути організованим, діловитим, комунікаційним, уміти доводити усі професійні справи до кінця, володіти правовою та фінансовою грамотністю, знаннями іноземних мов, комп'ютера та споріднених дисциплін, уміти застосовувати міцні знання на практиці.

Конкурентоспроможний фахівець має бути впевненим у своїх силах, щоб витримувати конкуренцію і протистояти конкурентам на ринку праці.

Мета статті полягає в аналізі процесу формування конкурентоспроможності майбутніх фахівців фармацевтичної галузі, що спирається на створення таких педагогічних умов у процесі професійної підготовки, які є передумовою успіху на світовому ринку праці.

Виклад основного матеріалу. Комплексна характеристика конкурентоспроможності осо-

бистості інтегральна, динамічна, яка дозволяє їй реалізувати себе в умовах суперництва в розв'язанні професійних і життєвих завдань – сприяє здоланню невизначеності, проявляється в умовах виконання професійних завдань, дає можливість відповідати вимогам ринку:

Особливі ознаки конкурентоспроможності особистості подано на рис. 1.

Продуктом освітньої діяльності є особистість, яка має бути компетентною за професійним призначенням, що означає, що в неї є знання, вміння, навички для її сфери діяльності.

«Конкурентоспроможність» багатогранна і трактується багатозначно різними вченими: відповідність до якості робочої сили вимогам ринку, можливість перемагати в конкуренції на ринку праці, тобто повніше порівняно з іншими кандидатами, задовольняти вимоги роботодавців за рівнем знань, умінь, навичок, особистих якостей [2, с. 15], якості особливості, зокрема професійні й особистісні; якість діяльності та її потенційні можливості [1, с. 32].

Більшість наведених трактувань пов'язують феномен конкурентоспроможності з певними здатностями, якостями особистості, що саме особистісні показники є гарантом конкурентоспроможності особистості. Маркетологи вважають працівника конкурентоспроможним, якщо у нього є властивість успішно витримувати конкуренцію ринку праці (порівняно з працівниками аналогічних професій, спеціальностей та рівня кваліфікації). Вона забезпечується за рахунок високого рівня професіоналізму та компетентності, особистих якостей, інноваційного та мотиваційного потенціалу.

Л. Дудко [2, с. 18] представляє значення конкурентоспроможності фахівця на зовнішньому та внутрішньому ринку праці, Конкурентоспроможність фахівця на зовнішньому ринку праці – це сукупність характеристик, що визначає порівняльні позиції конкретного робітника на цьому ринку, які дають йому можливість претендувати на здобуття певних вакансій.

На наш погляд, основною ознакою конкурентоспроможності є потреба в самореалізації, самоу-

твердженні завдяки реалізації здібностей, талантів. Людині притаманне намагання до самовдосконалення для досягнення визначених цілей, володіння свободою вибору, розроблення індивідуального стилю життя. Так, К. Роджерс [5] довів, що людині притаманна тенденція розвивати свої здібності, щоб зберегти та розвивати особистість. Людина сама себе обирає. У людини є здатність розвивати своє прагнення до ініціативи, утвердити себе як особистість, конкурентоспроможного фахівця.

Л. Мітіна вважає, що мета освіти полягає в підготовці конкурентоспроможної особистості, яка орієнтована на стійке самовдосконалення та здатна витримати відбір на ринку праці [4]. У реальних ринкових умовах це можливо лише за умови особистісного самовизначення, самобутності та здійснення безперервної освіти, сформованої потреби в досягненнях, вона розкривається за допомогою таких якостей, як завбачливість, самодостатність, оптимізм, енергійність, наполегливість та рішучість, зорієнтованість на науковця.

Стрижнем, який становить підґрунтя процесу формування студента як конкурентоспроможної особистості, є система цінних орієнтацій (вербалізовані й усвідомлені суб'єктом інтелектуальні, моральні, естетичні засади оцінювання об'єктів, диференціація за ознаками суб'єктивної значущості). Саме система ціннісних орієнтацій формує спрямованість конкурентоспроможної людини. Цінності особистості є загальнолюдськими цінностями, які є передумовою формування професійних та особистісних якостей конкурентоспроможного фахівця. Цінності особистості утворюють систему її ціннісних орієнтацій, умов розвитку особистості. На формування ціннісних орієнтацій людини впливають актуальні суспільні відносини, конкуренція, прагнення до успіху. Це спонукає людину до ініціативи, активності, формування конкурентоспроможних якостей, професійного зростання.

Автономія як духовна цінність (вона ж свобода та незалежність) пов'язана з можливістю вибору як кар'єрного, професійного, так і життєвого шляху, прагненням до досягнення поставленої мети. Людина управляє собою, якщо вона має особисту автономію. Вона мислить та поводить відповідно до власних бажань відповідно до зовнішніх або внутрішніх спонукань. Отже, конкурентоспроможний фахівець має бути автономним, мати нетрадиційний підхід під час виконання діяльності, індивідуалістичний стиль діяльності, впертість, протистояння тиску групи та наказам, самостійне прийняття рішень. Ринкова еко-

Рис. 1. Особливі ознаки конкурентоспроможності особистості

номіка характеризується високим рівнем мінливості стану ринку і спрямованості мотивації праці і спеціалісти мають шукати шляхи досягнення поставлених цілей, бо традиційні шляхи часто є вичерпаними або неприйнятними, тому виникає потреба в нових підходах та творчих пошуках у кожній професії. Результатами професійної творчості можуть бути нові розуміння предмета праці (нові технології та моделі), спрямовані на одержання нових результатів.

Видатний зарубіжний вчений С. Каган [6] презентував дві форми емоційного інтелекту, зокрема міжособистісну та внутрішньо особистісну (планувати власну діяльність та діяльність команди, мотивувати дії інших, співпрацювати з людьми; сприяти успішній пізнавальній професійній діяльності за допомогою позитивних емоцій, бути комунікативним – викликати симпатію, захоплення, бути відкритим до нового досвіду; вміти відстоювати свою позицію, власні погляди). Тобто йдеться про незалежність фахівців, що втілюється у сфері ділової активності у формі конкурентних стосунків із колегами на підґрунті вікових відмінностей, рівня освіти, набуття навичок і особистісного знання; розстановки цілей інтуїтивної антиципації, прогнозування наслідків майбутньої діяльності, усвідомлення майбутніх потреб, внутрішнього стану людини, послугування моделі власного «Я» для вибудовування життєвих та професійних пріоритетів, відображення у зовнішній поведінці власної незалежності, аналіз власної мотивації [6].

Майбутні фахівці мають оцінювати такі важливі атрибути конкурентоспроможності, як здатність до ризику та підприємливість, що потрібно для праці у будь-якій галузі, бо фахівцеві важливо знати як економічні, технологічні, організаційні аспекти ризику, так і самого себе, свої здібності до прийняття професійних пріоритетів, відображення у зовнішній поведінці власної незалежності, аналіз власної мотивації [6]. Конкурентоспроможний фахівець має характеризуватися рішучістю та цілеспрямованістю, які розкриваються через такі особистісні якості, як прагнення до професійно значущої мети; схильність до зіставлення результатів із докладеними зусиллями, утворення власного успіху «своїми руками», прояв значної наполегливості під час досягнення поставленої мети.

Слід зазначити, що в сучасних умовах стрімкого розвитку економічних систем, науково-технічного прогресу та різноманітності сфер діяльності, професійне самовизначення особистості є майже неможливим без кваліфікова-

ної допомоги фахівців. Тому чільне місце на фазі становлення посідає саме професійна орієнтація та органи, які безпосередньо надають ці послуги. Система професійної орієнтації допомагає визначитись майбутньому фахівцеві у світі професій, професійно оцінити та співвіднести свої здібності та схильності, надає інформацію щодо стану ринку праці в регіоні, країні та за кордоном, сфери професійної діяльності, які найбільш підходять тому чи іншому суб'єктові. Таким чином, є можливим виділити внутрішні і зовнішні чинники, які впливають на формування конкурентоспроможності фахівця.

До зовнішніх чинників належать політичні, технологічні, економічні та соціальні. До внутрішніх – професійна компетентність, рівень та якість освіти, мотивація та організаторські здібності, культурно-моральні, життєві орієнтації та фізіологічні. За умов успішної реалізації цих чинників формується конкурентоспроможна молодь.

Необхідно приділяти увагу:

– рівню та якості освіти, яка є суттєвим чинником впливу на конкурентоспроможність молоді на ринку праці. Обсяг набутих у закладі освіти теоретичних знань є показником рівня освіти, а здатність використовувати на практиці цей обсяг набутих теоретичних знань – якості знань;

– професійній компетентності, яка є показником якості освіти. Цей чинник відіграє важливу роль у формуванні конкурентоспроможності молоді на ринку праці, бо вона означає професійну готовність та здатність молодого фахівця, поєднуючи професійні знання та особистісно-ділові якості, успішно виконувати професійні функції, відповідно до його компетенції як у стандартних, так і в екстремальних умовах. Професійна компетентність молодого фахівця є основою ефективної самореалізації на ринку праці. Під конкурентоорієнтованістю молоді на ринку праці можливо розуміти цілеспрямовану направленість мислення молодого суб'єкта на необхідність набуття високих конкурентних переваг у процесі боротьби за відповідний статус на ринку праці. Модель майбутнього фахівця подано на рис. 2.

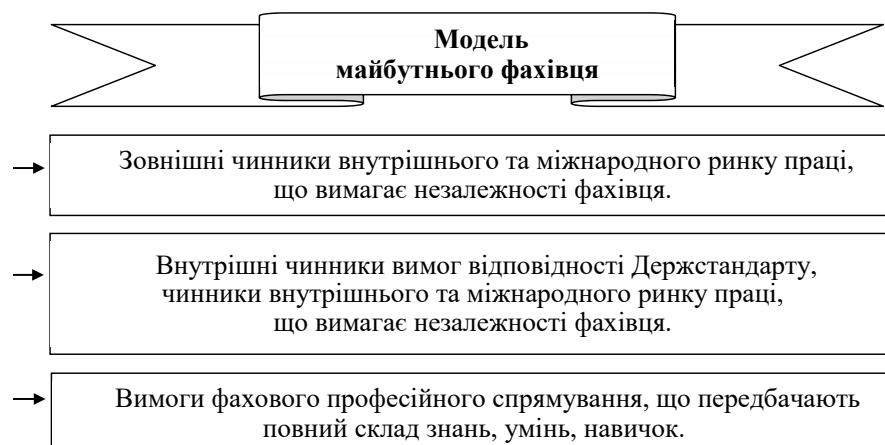

Рис. 2. Модель майбутнього фахівця

Висновки і пропозиції. Для успішного формування конкурентоспроможності майбутніх фахівців фармацевтичної галузі у процесі професійної підготовки у закладі вищої освіти необхідно створити такі педагогічні умови:

– створення акмеологічного середовища, що забезпечує актуалізацію творчого потенціалу студентів як передумови саморозвитку й самовдосконалення для професійного зростання й успішної самореалізації в майбутній професійній діяльності;

– установа діалогової взаємодії як основи співробітництва та співтворчості всіх учасників професійного процесу з метою формування особистісних професійно значущих якостей майбутніх молодих спеціалістів як конкурентоспроможних фахівців;

– залучення студентів до різноманітних видів професійної діяльності на основі використання форм і методів контекстного навчання, квазіігрових та інтерактивних технологій.

Таким чином, організація практичної професійної підготовки молодих фахівців у ЗВО здійснюється як під час вивчення професійно спрямованих теоретичних дисциплін, так і під час виробничої практики. Вища освіта базується

на підготовці високопрофесійних та креативних фахівців, здатних пристосовуватись до сучасних вимог економіки та ринку праці.

Список використаної літератури:

1. Андріяко Т.Ю. Педагогічна сутність і структура конкурентоспроможності фахівця. Вісник Черкаського університету. Серія: педагогічні науки. Черкаси, 2010. Вип. 189. Ч. 2. С. 110–116.
2. Дудко Л.Л. Конкурентоспроможність спеціаліста в умовах ринкової економіки: дис. канд. соціол. наук: 22.00.04 – Спеціальні та галузеві соціології. Київ, 2004. 196 с.
3. Завалевський Ю.І. Використання інтерактивних технологій підготовки вчителя як конкурентоспроможного фахівця: науково-метод. посібник. Київ-Рівне: РДДУ, 2008. 178 с.
4. Митина Л. М. Психологія розвитку конкурентоспособной личности. Москва, 2002. 400 с.
5. Роджерс К. Взгляд на психотерапию. Становление человека: пер. с англ. Москва: Изд-я группы «Прогресс», «Универс», 1994. 480 с.
6. Kagan S. & Kagan M. Multiple intelligence. The Complete MI Book. San Clemente, CA, 2004. 828 с.

Moroz G. Formation of future specialists' competitiveness of the Pharmaceutical Industry in the process of vocational training is a preface to their success in the Global Market

The article is dedicated to the analysis of the formation of future specialists' competitiveness of the Pharmaceutical Industry that relies on the creation of such pedagogical conditions in the process of professional training in a Higher educational institution that will serve as guarantee of success in the Global Labour Market.

It is determined that these conditions exist for the development of students interest' in learning for qualified mastery of their profession – for this, a prerequisite is the development of mastering a profession on the basis of professionally oriented knowledge; for the formation of students' professional skills and qualities at the level of innovation – for this, a prerequisite is the inclusion in a professionally oriented activities in order to develop professional skills and abilities; for the formation of competitiveness and competence of future pharmacy specialists for this, a necessary condition is organization of cognitive reflection.

The main directions of improving the competitiveness of future pharmacy specialists are covered. Internal and external contradictions, which contain dedicated scientific problem. The conceptual framework for the development of future specialists' professional competitiveness in the process of professional training is highlighted. To create a model of the formation process of the future professionals' competitiveness like: creating acmeological environment in the training process; establishing conversational interaction as a basis for cooperation of all participants in the process; introduction to professional activities of quasi – game students and interactive technologies.

Key words: *future specialists' competitiveness of the Pharmaceutical Industry, pedagogical conditions, the Global Labor Market, professional meaning of competitiveness, internal and external contradictions.*